

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus:

Ke stále ještě nekončící inflaci

Za profesorem

Kamilem Janáčkem

Jiří Weigl: Džidda ukrajinský rébus nevyřešila

Filip Šebesta:

Iluze věčného nepřátelství

Ivo Strejček:

Do školy ve stínu vážných hospodářských problémů

Václav Klaus:

Stále znovu o státním rozpočtu

Jiří Weigl:

Falešné vize

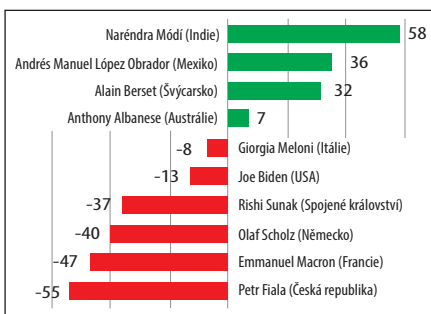
Filip Šebesta: Daň z mobilu a internetového připojení

Ladislav Jaki:

Poslední generace

ZÁŘIJOVÝ GRAF IVK

Popularita světových státníků
míra souhlasu minus míra nesouhlasu v %

Zdroj: Morning Consult, průzkum publikován 21. září 2023

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 15/29

160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz

www.institutvk.cz

IVK – Newsletter

Institutu Václava Klause

Registrace MK ČR E 11024

Periodicita: měsíčník

Datum vydání: 25. 9. 2023

Ke stále ještě nekončící inflaci

Václav Klaus

Minimálně od okamžiku „objevení“ Phillipsovy křivky (v 50. letech) se v ekonomii vědělo, že nízká míra nezaměstnanosti vytváří vysoce nepružnou ekonomiku, což – dříve či později – vede k inflaci. Neexistence volných pracovních sil u nás – i přes obří, v naší historii neznámý vstup nikoli malého množství pracovních sil z ukrajinských migrantů – je evidentní brzdou růstu ekonomiky.

Nízká míra nezaměstnanosti vytváří vysoce nepružnou ekonomiku, což – dříve či později – vede k inflaci.

Nízká nezaměstnanost není u nás způsobena nedostatkem lidí, není vyvolána demografickými faktory. Je způsobena iracionální politikou ekonomickou, energetickou, sociální. Je způsobena absurdním financováním – státem – spousty neproduktivních pracovních míst, čímž je navíc vytvářen fenomén jinak nezaměstnatelných lidí (občas vtipně nazývaných lumpeninteligencia), lidí, kteří se jen „vezou“, kteří nic neprodukují. (V těchto sférách by mohl Stanjura škrtat snadno, ale on dobře ví, že by tito lidé spustili ohlušující křik v médiích a na sociálních sítích. Proto neškrťá.)

Náš ministr zemědělství tak dlouho a tak bláhově hledal viníka zvyšování cen potravin, až byl nalezen nový ministr.

Vysoká inflace, i přes její pokles v posledních měsících, tu je. Je silně podceňována role inflačních spirál, cenové a mzdové „nákazy“, cenového vztlání, všeobecného vědomí, že se inflaci, znehodnocování našich vlastních peněz, člověk nesmí bránit. Vzniká tím vážná nemoc celé společnosti. Náš ministr zemědělství tak dlouho

a tak bláhově hledal viníka zvyšování cen potravin, až byl nalezen nový ministr. Hledal jméno viníka. Hledal ho mezi zemědělskými producenty, mezi potravináři, mezi velko- a maloobchodníky (a dovozci), což bylo hledání marné. I když asi nejen proto, v průběhu psaní tohoto textu přestal být ministrem.

Viník nemá křestní jméno, ani příjmení. Viník se jmenuje inflace. Ministr měl hledat příčiny, které inflaci způsobily, ne konkrétního člověka.

Viník nemá křestní jméno, ani příjmení. Viník se jmenuje inflace.

1. Viníkem je politika centrální banky v čele se Singerem a Hamplem v éře jejího tzv. kursového závazku, kdy v polovině minulé dekády bojovala s neexistující

EDITORIAL

Na konci září zastihla kolektiv IVK smutná zpráva o náhlém úmrtí dlouhodobého spolupracovníka a podporovatele IVK profesora Kamila Janáčka, v nekrologu na něj vzpomíná ředitel IVK Jiří Weigl.

V úvodu tohoto vydání Václav Klaus upozorňuje na to, že inflace ani zdaleka nekončí, i přes její pokles v posledních měsících. Viníka pokračujícího růstu cenové hladiny bychom měli hledat mezi klasickými podezřelými, v ekonomických nerovnováhách, které panují v naší ekonomice, nikoli někde za hranicemi naší země nebo mezi „ziskuchtivými“ domácími výrobci toho či onoho zboží. Pokud nebudeme ochotni toto přijmout, inflace se nezbavíme.

O Ukrajinské válce píší ve svých komentářích Jiří Weigl a Filip Šebesta. Ivo Strejček se na začátku školního roku nemohl nevrátit ke svému základnímu tématu, kterým je školství, ale nezůstává ve svém komentáři pouze u něj. Václav Klaus se v krátké glose věnuje tématu návrhu státního rozpočtu na příští rok, ve kterém se zapomnělo na podstatnou část na jaře bombasticky ohlašovaných úspor tzv. konsolidač-

(Pokračování ze strany 1)

niho balíčku. Jiří Weigl v textu *Falešné vize* konstatuje, že „naše země už zase nevzkvétá“ a uvádí pro to řadu konkrétních důvodů. Autor těchto řádek glosuje návrhy na zvýšení a rozšíření koncesionářských poplatků a Ladislav Jakl se v závěru vydání přiznává, že je příslušníkem „poslední generace“. Ale pozornosti by neměl uniknout ani zcela výmluvný graf měsíce, který všechny zmíněné texty rámuje.

Záhy po tomto tematicky pestrém vydání našeho měsíčníku ale vyjde na tomto místě v létě avizovaná kniha *Sebedestrukce Západu 2.0*, její podtitul zní: *Pád zrychluje*.

Filip Šebesta

deflací (a vytvořila nadměrné množství peněz v oběhu).

2. Viníkem je minulá, tedy Babišova, Schillerové a Maláčové vláda, která svou absencí jasně ekonomické politiky a pod tlakem médií i opozice nebyla schopna ubránit státní rozpočet (a která se sama rozhodla, že musí „maláčovat“ a nikoli předcházet inflaci).

3. Viníkem je dnešní Fialova a Stanjurova vláda, která – ač vstupovala na scénu už v éře všeobecného povědomí o hroživé inflaci a o rozvráceném státním rozpočtu – za 22 měsíců od voleb v říjnu 2021 neudělala s makroekonomickou situací prakticky nic. Jen opět maláčuje.

Chování dnešní pětikoaliční vlády není překvapivé. Že bude takové, jsme mnozí věděli už minutu po posledních volbách. Dnešní vláda je produktem éry pokrokové liberální demokracie, je produktem znevažování role politických stran a tím i normálního fungování parlamentní demokracie, je produktem oslabení národního (nebo kolem národa budovaného) státu, produktem nezodpovědného nadstátního uvažování a myšlení, produktem nepokory vůči lidské přirozenosti, zdravému rozumu a historii, je ignorováním obrovského bohatství lidské zkušenosti. Minulost je progresivisticky považována – v rozporu s celým dosavadním vývojem lidstva – za něco, co je třeba překonat, a ne za něco, v čem je třeba pokračovat.

Dnešní vláda je produktem éry pokrokové liberální demokracie, je produktem znevažování role politických stran a tím i normálního fungování parlamentní demokracie.

V takto vyvolané změně myšlení hledejme viníka dnešního neradostného světa. I viníka naší dnešní inflace. Nehledejme ho v zavírání kohoutků ropy či zemního plynu (což jsme si stejně sami způsobili), nehledejme ho u zisk maximalizujících výrobců mléka nebo u – prý minulými vládami favorizovaných – „velkých“ zemědělských firem, které

údajně znemožňují, aby bylo naše dnešní zemědělství v rakousko-holandské kvalitě. Nehledejme ho ani u logicky se chovajících obchodních řetězců.

Minulost je progresivisticky považována – v rozporu s celým dosavadním vývojem lidstva – za něco, co je třeba překonat, a ne za něco, v čem je třeba pokračovat.

Hledejme ho v Bruselu, v Davosu a u fanatiků zelené ideologie. Hledejme ho u podněcovatelů ukrajinské války (čímž myslím jedince typu paní Černochové). Hledejme ho u pirátského myšlení. Hledejme ho u myšlení „starostovského“ i topkovského. A hledejme důvody, proč se stalo i myšlením odesovským.

Nehledejme ho ani u mimořádných zloduchů, se kterými v pokleslých filmech bojují hrdinové typu Jamese Bonda, ale ani u organizátorů demonstrací na Václavském náměstí. Ti se – rozumně či nerozumně, šikovně či nešikovně, promyšleně či nepromyšleně – snaží nahrazovat nefungování politiků a médií typu České televize a svou aktivitou se snaží vyjadřovat pocity obrovského množství frustrovaných lidí. Nikdy jich u nás nebylo tolik, jako nyní.

Publikováno v deníku MF Dnes pod titulem *Inflace nekončí, vláda jen opět „maláčuje“*, 22. srpna 2023

IVK za profesorem Kamilem Janáčkem

Dne 20. září 2023 zastihla kolektiv Institutu Václava Klause velmi smutná zpráva o náhlém úmrtí našeho dlouholetého spolupracovníka, kolegy a přítele prof. Kamila Janáčka.

Kamil Janáček byl významný český ekonom, jehož působení bylo spojeno s Ekonomickým ústavem ČSAV, v němž patřil k vedoucím vědeckým pracovníkům, Komerční bankou, jejímž byl dlouholetým hlavním ekonomem, ČNB, v jejíž bankovní radě šest let zasedal, a Národohospodářskou fakultou VŠE, kde dlouhá léta přednášel. V klíčovém období transformace v první polovině 90. let zástával jistý čas i funkci náměstka ministra práce a sociálních věcí ČR.

Prof. Kamil Janáček je autorem rozsáhlého odborného díla. Jsme rádi, že spolu se svou manželkou Slávkou Janáčkovou publikovali odborné práce i v IVK a patřili k našim stálým příznivcům a spolupracovníkům.

Odchodem prof. Kamila Janáčka ztrácíme významného odborníka, ale přede-

vším člověka, jehož jsme měli rádi a vážili si jej.

Jiří Weigl za kolektiv IVK, 20. září 2023

Džidda ukrajinský rébus nevyřešila

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

S rok a půl se táhnoucí válkou na Ukrajině a evidentně patovou situací na bojišti se množí zmínky o hledání cest k ukončení konfliktu. Optimistický paprsek naděje se objevil, když bylo oznámeno konání mezinárodní konference v saúdskoarabské Džiddě, která byla našimi i světovými médii prezentována jako „mírová“. Uplynulý víkend se v Džiddě skutečně sešli zástupci téměř 40 zemí Západu i rozvojového světa, ale očekávání široké veřejnosti postupně chladla. Jednak nebylo pozváno Rusko – jedna z válčících stran, a jednak bylo oznámeno, že cílem konference je pouze seznámení mezinárodního společenství s tzv. Zelenského mírovým plánem, který by se prý měl stát základem pro mírové řešení konfliktu.

Desetibodový Zelenského „plán“, který předpokládá vojenskou porážku Ruska, jeho politickou kapitulaci a mezinárodní potrestání, žádným mírovým plánem není.

Desetibodový Zelenského „plán“, který předpokládá vojenskou porážku Ruska, jeho politickou kapitulaci a mezinárodní potrestání, ale žádným mírovým plánem není. To je deklarace ukrajinských maximalistických válečných cílů. Jejich naplnění může být Rusku nadiktováno poté, co bude vojensky poraženo, nebo se samo pod tlakem válečných neúspěchů zhroutí. Je ale nesmyslné nazývat to mírovým plánem a představovat jej v dnešní situaci jako základ pro skončení konfliktu jednáním na nějaké budoucí mírové konferenci na podzim.

Pokud by tuto pozici mezinárodní společenství přijalo, znamenalo by to, že válka musí dále pokračovat, dokud nebude Rusko poraženo, tj. rozvojové země, které volají po mírových jednáních, by měly svou pozici opustit a podporovat válku až do kapitulace Ruska. To není příliš realistické. Vnucovat jim ze Západu představu, že jedinou cestou řešení územních sporů mezi státy je boj do posledního muže, není příliš rozumnou strategií pro dnešní složitý svět. V mnoha ohledech je to v rozporu i se zájmy USA a Západu jako takového. Konference v Džiddě proto za úspěch a cestu k míru v žádném případě považovat nelze.

USA, které jsou inspirátory a spoluorganizátory proběhlé konference, si možná představují, že ruská invaze na Ukrajinu je válka podobná dalekým americkým zá-

mořským intervencím ve Vietnamu, Iráku či Afghánistánu a že ji lze relativně snadno odpískat, když se omrzí. To však není realistický pohled na věc. Válka na Ukrajině se spíše než zmíněným americkým válečným dobrodružstvím podobá americké válce Severu proti Jihu, se všemi krutostmi, nenávistí i odhodláním. A Jih (tj. Ukrajina) je i v tomto případě slabší stranou. Čím déle bezvýsledná válka trvá, tím se jeho pozice více a více oslabuje. Proto je třeba mluvit a jednat o míru vážně a včas.

Neúspěch dlouho ohlašované ofenzívy ukrajinské armády, masivně vyzbrojované špičkovou západní vojenskou technikou a zbraňovými systémy je pro mnohé pozorovatele ovlivněné předchozí válečnou propagandou překvapením.

Neúspěch dlouho ohlašované ofenzívy ukrajinské armády, masivně vyzbrojované špičkovou západní vojenskou technikou a zbraňovými systémy je pro mnohé pozorovatele ovlivněné předchozí válečnou propagandou překvapením. K pochopení této situace mě napadá trochu odtažitý, ale přece jen podle mého soudu v mnohem relevantní příklad ekonomické transformace postkomunistických zemí před třiceti lety. Tehdy také k nám přijížděly spousty expertů ze Západu s „pomocí“, kteří nám radili,

Ukrajina byla nejhorší z evropských postkomunistických zemí. Do současnosti to byl postsovětský skanzen ovládaný zkorumpovanou bývalou nomenklaturní věrchuškou proměněnou v oligarchy. Skutečná transformace tam prakticky neproběhla.

jak mají vypadat ty či ony ekonomické instituce a procesy, které spolehlivě fungují ve vyspělých ekonomikách USA a Západní Evropy. Některé země, jako např. bývalá NDR měly dokonce ten luxus, že celý právní a ekonomický systém převzaly ze Západu hotový. Hotový dovoz ale nefungoval, NDR se téměř zhroutil. Problémem nebylo dovézt nejlepší systémy, ale transformace celé společnosti a ekonomiky tak, aby v ní mohly špičkové systémy optimálně fungovat. My dnes víme, jak to byl nesmírně komplikovaný a dlouhodobý proces, kterým jsme nakonec úspěšně prošli. S Ukrajinou a její armádou je to podobné. Nestačí špičkové zbraně, západní technika a know-how.

Ukrajina byla nejhorší z evropských postkomunistických zemí. Do současnos-

ti to byl postsovětský skanzen ovládaný zkorumpovanou bývalou nomenklaturní věrchuškou proměněnou v oligarchy. Skutečná transformace tam prakticky neproběhla. Z hlediska přírodních podmínek nejbohatší evropská země se krčila na samém dně žebříčku ekonomické a životní úrovně, dokonce daleko za Lukašenkovým Běloruskem. Její obyvatelé „hlasovali nohama“ – v době rozpadu SSSR měla Ukrajina 55 miliónů obyvatel, před ruským útokem cca 37 miliónů. Třicet let vlád samostatné Ukrajiny pustilo demografii země žilou mnohem více než stalinské perzekuce a deportace. Další 8 až deset miliónů lidí vyhnala dnešní válka.

V takto rozvrácené zemi nelze přes noc vybudovat armádu, která by fungovala podle západních standardů a požadavků. Dodávané zbraňové systémy jsou však designovány podle standardů a potřeb západních armád. Mají své požadavky na logistiku, způsoby velení, synergie s jinými systémy a součástmi vedení boje atd. Nestačí dovézt pouze několik špičkových kusů vojenské techniky nebo vyškolit pár stovek specialistů. Armáda je odrazem společnosti a ta ukrajinská vězela až dosud velmi hluboko v sovětské tradici.

Vývoj na bojišti proto pro každého, kdo uvažuje realisticky, nemůže být překvapením. Válka a její další pokračování jsou pro Ukrajinu skutečnou katastrofou a nerýsuje se žádná nadějná šance, jak to na bojišti změnit.

Je známo, že základem americké vojenské doktríny je rychlé získání rozhodující vzdušné převahy, která zásadním způsobem omezuje schopnost protivníka vést další boj. Tomu odpovídá i charakter výzbroje a taktika boje pozemních sil. Ukrajina, která vlastními silami a prostředky není schopna ve válce pokračovat, o žádné nadvládě ve vzduchu uvažovat nemůže. Její armáda proto musí řešit problémy, s nimiž američtí dodavatelé zbraní a vojenský poradci nikdy nepočítali. Rusové mají v tomto ohledu situaci jednodušší – jejich zbraně nejsou možná tak sofistikované (když i to je sporné), ale jsou na ně zvyklí a odpovídají jejich vojenské doktríně, tradici i výcviku.

Vývoj na bojišti proto pro každého, kdo uvažuje realisticky, nemůže být překvapením. Válka a její další pokračování jsou pro Ukrajinu skutečnou katastrofou a nerýsuje se žádná nadějná šance, jak to na bojišti změnit.

*Publikováno v deníku MF Dnes,
9. srpna 2023*

Iluze věčného nepřátelství

Filip Šebesta

Institut Václava Klause

V průběhu jarní ofenzívy ukrajinské armády, která se postupně změnila na letní a brzy se překlopí v podzimní, kterou zastaví až pověstná *rasputica*, se k českým čtenářům dostávalo mnoho více či méně relevantních informací o průběhu bojů. Ať už je člověk sledoval detailně nebo jen zběžně (jako autor tohoto textu) vystavoval z nich postupně stále jasnější obrázek o podobě konfliktu, z něhož je patrné několik věcí.

Předně je to skutečnost, že ukrajinský postup nebyl doposud nijak výrazný. Pro toto tvrzení není potřeba detailního rozboru map a situace na bojišti. O skutečně výrazném průlomu bychom se jako příjemci převážně ukrajinských informací a s nimi spojené válečné propagandy zcela jistě dozvěděli. Nejzdrženlivějším soudem o dosavadním průběhu ukrajinské ofenzívy tak je, že ruská obrana se prozatím nehroutí a ani se nezdá, že by něco takového bylo na spadnutí.

Druhou věcí, která se zdá být zřejmá, je skutečnost, že dosavadní postup je vykopen obrovskými ztrátami na obou stranách. Na té útočící, což je v tuto chvíli ukrajinská, platí-li standardní vojenské poučky zvyšující pozici obránce, velmi pravděpodobně výraznějšími. Příznačné jsou zprávy podobné té, kterou před měsícem přinesl server *Echo24*, a která informovala, že při osvobozování strategicky nijak výrazně významné vesnice Urožajne, jež měla před válkou okolo tisícovky obyvatel, přišla ukrajinská strana o jednatřicet obrněných vozidel, z nichž většina pocházela ze západní vojenské pomoci. Po měsíci od této zprávy probíhá dle map amerického *ISW* (Institut pro studium války) fronta těsně za jižním okrajem vesnice. Zdá se, že situace na bojišti se *nemění* každým okamžikem.

Ukrajinská válka získala podobu, která se nápadně blíží krvavým pozíčním bojům o bezvýznamné kóty v první světové válce. Tomu odpovídá i vyjádření ruského ministra obrany Šojgua odchyceného kdesi před administrativní budovu kosmodromu Vostočnyj ruským reportérem, že hlavním ruským cílem je v tuto chvíli maximální možná likvidace techniky protivníka. Na každé navýšení západní pomoci doposud Rusko dokázalo reagovat obdobným způsobem. *Game changer* či *Wunderwaffe* nebudou ani americké stíhačky F-16. Rusko má *kam* eskalovat a doposud dokázalo absorbovat každé navýšení západní vojenské pomoci. Cenou za to jsou přirozeně velké lidské ztráty obou stran. Jestliže v případě vojenské techniky může být poměr sil obou stran konfliktu věcí po-

lemiky, v případě lidské síly je zcela jednoznačně vychýlen ve prospěch Ruska.

Dokladem, že situace v tomto ohledu není pro Ukrajinu nijak příznivá, je ostatně současná snaha prezidenta Zelenského vypořádat se s korupčním jednáním (nejen) u odvodních komisí. Stejně jako hlasy, které před nedávnem naznačovaly, že by země Evropské unie mohly být požádány o vydávání ukrajinských mužů, kteří sem utekli jak před důsledky války, tak často právě i proto, aby se vyhnuli službě v armádě válčícího státu.

Podobně jako mladí utíkající Rusové odmítají riskovat své zdraví a životy ve válce vedené autokratickým režimem, tak ani mnoho Ukrajinců necítí potřebu bojovat za zájmy oligarchů dlouhodobě určujících podobu jejich země.

Když na tuto skutečnost před několika týdny upozornil exprezident Zeman, snesla se na jeho hlavu vlna kritiky zejména té části společnosti, která kohokoli, kdo nezastává vypjaté válečné postoje, pochybuje o smyslu dalších dodávek zbraní na ukrajinské bojiště, a zároveň volá po co nejrychlejším započítání jednání, označuje s oblibou za „chcimíry“ nebo „ruské agenty“. A to všechno přesto, že Zemanova slova, jakkoli se kriticky dotýkala Ukrajinců na našem území, paradoxně hovořila zcela ve prospěch ukrajinského vojenského úsilí. Což ostatně později potvrdily i ony zmiňované spekulace o možném zatýkání Ukrajinců neochotných sloužit v armádě.

Podobně jako mladí utíkající Rusové odmítají riskovat své zdraví a životy ve válce vedené autokratickým režimem, tak ani mnoho Ukrajinců necítí potřebu bojovat za zájmy oligarchů dlouhodobě určujících podobu jejich země. V obou dvou případech je to chování lidsky naprosto pochopitelné a nijak zavrženíhodné. Zatímco ale jedny nekriticky přijímáme a vítáme, dru-

hým se Evropa prakticky uzavřela. Nakolik pomáhá válečnému úsilí bránící se země postoj jedné a nakolik druhé skupiny, nechť posoudí každý sám, stejně jako to, zda je ve skutečnosti oním „chcimírem“ Čech s ne-mainstreamovým názorem nebo někdo, kdo se fyzicky odmítá konfliktu účastnit.

Navzdory těmto paradoxům v české společnosti dál přežívá nebo lépe řečeno je udržováno napětí a vypjatá atmosféra zneumožňující racionální diskusi o rusko-ukrajinské válce. Ta je udržována přejímáním ukrajinské válečné propagandy, která se stala primárním zdrojem informací o konfliktu, stejně jako pozicí vlády, která zájmy České republiky ztotožnila s těmi ukrajinskými a alespoň navenek odmítá myslet cokoliv jiného, nežli to, co si přeje a požaduje ukrajinské vedení.

A tak si žije v části společnosti docela reálně myšlená představa o porážce a potrestání jaderné velmoci, odstranění ruského vedení, případně vnitrostátním převratu apod. Vše ruské je vykreslováno jako zcela zavrženíhodné a barbarské, přehodnocována je stará ruská klasika, mimochodem asi to nejkrásnější a nejvznešenější co Rusko dalo světu, nikoli bez souvislosti s tím se redukuje i ruská studia filozofických fakult apod. Ruské počínání na bojišti je vykreslováno jako zcela vyšínuté. O ukrajinských úspěších nás přitom přesvědčují videa, na nichž můžeme pozorovat zabíjení ruských mužů za zvuků komických melodií.

Dehumanizace nepřítele je klasickou součástí válečné propagandy. Je to pochopitelný jev a logická reakce, ale u válčících stran. My, kteří nejsme přímými účastníky konfliktu, bychom si měli přeci jen umět udržet alespoň elementární odstup. Což vůbec neznamená lhostejnost vůči utrpení!

Pohled do tváře nelidského nepřítele samozřejmě pomáhá udržovat morálku na bojišti i v zázemí více než vědomí, že muži na obou stranách konfliktu jsou vlastně prakticky stejní. Což skutečně jsou. To chápala vojenská velení odnepaměti,

Předplatné IVK

**institut
VÁCLAVA
KLAUSE**

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 1000 Kč.

Studentské předplatné 500 Kč.

predplatne@institutvk.cz

i proto se ono slavné vánoční příměří, kdy na území nikoho mezi zákopy západní fronty hráli vojáci fotbal, zpívali koledy a předávali si dárek, už nikdy poté neopakovalo.

Ví to velmi dobře ruská i ukrajinská propaganda, jedna vykresluje druhé jako nelidské fašisty, s výtvyry druhé máme možnost se denně seznamovat i prostřednictvím našich médií a řady účtů informujících o válce na sociálních sítích. Implikují něco, co je zcela v souladu s přáními vojenských kancelářů a generálních štábů – iluzi nekonečného a smrtelného nepřátelství válčících stran. Jde o motor, který udržuje malström války v chodu a umožňuje požadovat další a další přísun vojenského materiálu i lidských životů a zároveň prakticky znemožňuje mluvit o příměří a jakýchkoli jednáních, nutně kompromisních. Fakt, že mu podléhají lidé, kterým umírají synové a přicházejí o své domovy je naprosto pochopitelný. V našem případě je to ale neomluvitelné.

Iluze věčného nepřátelství neumožňuje nic jiného než porazit protivníka na hlavu. Jednání je za takových okolností zradou stejně jako kompromis, který by přineslo. Takové jednání ale přijde a přijde i onen kompromis, ať už bude vypadat jakkoli. Bude to také první krok na cestě k normalizaci vzta-

hů obou válčících stran. I k té nakonec dojde, i když si to všichni dnešní válečníci naprosto neumí představit. Bude to také ale první krok k demontáži oné iluze o věčném nepřekonatelném nepřátelství.

O německých vojácích se za první světové války ve Francii a Británii mluvilo jako Hunech, byli zobrazováni jako krvelačné poloopice vraždící ženy a děti, „německá svině se chytily za rypák do pastí“ hlásala karikatura o Verdunské bitvě atd. Mlýnek na maso s těmito hesly pokračoval několik dlouhých let, aniž by se frontové linie významně posunuly. Válečnou a poválečnou realitu, která byla docela jiná, lépe než jakákoli historická studie svým dílem s odporem k válečnému patosu a všem jeho vzletným heslům popsal Erich Maria Remarque. Ale jsou zde i jiné příklady překonaných nepřátelství, která se v době konfliktu jevila jako navždy. Nedávno bylo výročí bitvy u Gettysburgu krvavé občanské války Severu a Jihu, překonána byla i nekonečná nenávisť USA a Japonska, a to i přes použití atomových bomb. Konec konců sem patří i příklad česko-německého vztahu, s hrůzami okupace, odsunem německého obyvatelstva, stejně jako vztahu polsko-německého, ale také například rozpad Jugoslávie doprovázený etnickým nási-

lím a masovými čistkami, jakkoli má Balkán i dnes k ideálu daleko.

Žádný ze jmenovaných vztahů bývalých válčících stran není ani po letech snadný a bezproblémový. Někdo by mohl správně opovnovat, že vůle spolupracovat byla vynucena drtivými válečnými porážkami nebo dávat příklady jiné. Na druhou stranu většina uvedených nepřátelství představuje konflikty mnohonásobně větší intenzity a mnohonásobně větších krutostí, včetně systematického masového vyvražďování civilního obyvatelstva, než k jakým dochází v dnešním konfliktu na Ukrajině, nakolik je nám známo. Příkopy mezi národy se také jeví jako nezasypatelné. Přesto zasypány jsou.

Mnoho lidí by udělalo dobře, kdyby alespoň na chvíli zvedli hlavy od svých sociálních sítí a věnovali místo sledování válečné propagandy chvíli času třeba právě čtení Remarqu. Je naprosto relevantní a aktuální. Příklad první světové války bohužel ukazuje, že ani zastavení faktického postupu obou válčících stran k automatickému jednání o míru nevede a že bezesmyslné vraždění může dál pokračovat roky. Věčné nepřátelství je falešná a nebezpečná iluze, která tomu napomáhá.

19. září 2023

Do školy ve stínu vážných hospodářských problémů

Ivo Strejček
člen správní rady IVK

Průměrná mzda vzrostla za 2. čtvrtletí 2023 nominálně ke stejnému období loňského roku o 3 101 korun na celkových 43 193 korun, oznamuje ČSÚ. Jde sice o zvýšení o 7,7%, přesto (při inflaci kolem 11%) v reálném vyjádření jde o 3,1% mzdový pokles. Je to vážná zpráva signalizující trend snižující se kupní síly obyvatel a potvrzující, že zaměstnanci si mohou koupit za průměrnou mzdu méně zboží a služeb. To už většina obyvatel této země ale z vlastní zkušenosti ví. Podstatnou a alarmující informací ovšem především je, že reálná mzda v České republice klesá již sedmé čtvrtletí v řadě. Tak dlouhý propad mezd ještě v novodobých dějinách České republiky nenastal, což do sociálně složitě situace může stáhnout i rodiny, které ještě před nedávným časem situaci zvládaly. Aktuální hospodářská data tak potvrzují, že už dávno nastal čas, aby Fialova vláda méně „válčila“, přestala přeshlapovat, moralizovat a více se věnovala tomu, čemu se vláda věnovat má – zodpovědné a kvalifikované správě země, která jí byla občany svěřena.

Přestože Český statistický úřad přinesl data o prokazatelně se snižující kupní síle oby-

vatelstva, učitelé (nebo spíše jejich tradiční hlásné trouby) se začátkem školního roku vyrukovali s dalším stupňováním platových nároků. Nechci opakovat některé ze svých argumentů, které jsem v této souvislosti napsal ve své glose z 15. 8. 2023 s názvem „Je správné, aby platy učitelů nereflektovaly realitu státního rozpočtu?“, něco však zopakovat musím: učitel je státní zaměstnanec a od hospodaření státu se výše učitelských platů odvíjí. Politikové se učitelům nesmyslně podbízejí, když jim garantují platy ve výši 130% průměrné mzdy a Fialova vláda s nimi takovými sliby nehraje férovou hru. Férově by se k nim (a také ke zbytku české populace) chovala, kdyby se zodpovědně a rozhodně starala o zdraví státního rozpočtu. To ale nedělá. Státní rozpočet České republiky v dobrém stavu není a učitelé by si toho měli být vědomi. Nejsou jediní, komu v Čechách klesají reálné příjmy.

**Učitel je státní zaměstnanec
a od hospodaření státu se výše
učitelských platů odvíjí.**

Začátek nového školního roku, mimo očekávané lamentování, jak to jde s platy učitelů „z kopce“, tradičně zaznamenal také několik „výkřiků“, jak rezolutně je třeba „reformovat“ český vzdělávací systém. Premiér Fiala například tvrdí, že „s ohledem na nové trendy nám ujíždí vlak“, ale chce do deseti

let „učinit z ČR centrum vzdělanosti a nových myšlenek“. Člen Národní ekonomické rady vlády a obvyklý pokrokařský reformátor ve vzdělávání Mních vyžaduje provést „rozsáhlé změny, které byly dosud zanedbávány a školství se tak zadrželo daleko za proměnami společnosti“.

Co takovými změnami tito lidé myslí? Už nyní je nejasné, co se vůbec mají žáci a studenti na základních a středních školách v jednotlivých ročnících naučit (což vede k obtížné porovnatelnosti úrovně znalostí žáků), stále více dominují přístupy „nestresovat“, „nebířovat“, „nepřetěžovat“ či „rozvolňovat“. V učivu je méně matematiky, českého jazyka, škrtá se ve fyzice a rušit se má dějepis, zato rozvíjet se bude více mediální výchovy a kritického myšlení (to ovšem bez znalostí jde jen těžko). Jaké „centrum vzdělanosti a nových myšlenek“ chce Fiala vytvářet, když se kvalita vzdělání prokazatelně snižuje? Neohánějme se „žebříčky“ OECD, nekopírujme tu Finsko, tam Švédsko, tu „průměry“ EU, jinde zkušenosti z Jižní Koreje. Neargumentujme „proměnami společnosti“, za kterou vzdělávání „zaostává“, neboť společnost k lepšímu mění vzdělání lidí – ne naopak. Opustíme uvažování v termínech „rozsáhlých změn“ a přestaňme neustále experimentovat. To by byl dárek k začátku školního roku, kdyby už někdo bouchnul do stolu a řekl: vraťme českému systému vzdělání řád!

5. září 2023

Stále znovu o státním rozpočtu

Václav Klaus

Jednou z našich domácích aktualit je příprava státního rozpočtu na rok 2024. Už jsme toho o tom v našem institutu napsali hodně, nechci se opakovat, ale vím, že je opakování nutné. Někteří žádné argumenty však slyšet nechťejí. Prodloužení naší čtyřleté éry Babiše a Fialy – 2020 až 2023 – deficitů státního rozpočtu kolem 300 miliard korun ročně i na rok 2024 je zprávou samozřejmě velmi varovnou.

Neméně varovný je únik státních výdajů, resp. státních dluhů, do mimorozpočtových fondů. Zdůrazňuji: fondů státu. Vždy jsem považoval rozbití jednoty veřejných financí formou vytváření fondů vedle státního rozpočtu za tragický omyl, se kterým jsem na počátku 90. let a v jejich průběhu jako ministr financí a předseda vlády bojoval. Nevyhrál jsem.

Neméně varovný je únik státních výdajů, resp. státních dluhů, do mimorozpočtových fondů.

Všichni chtěli a chtějí „svůj“ fond, protože si myslí, že státní rozpočet není jejich fondem. A navíc dobře vědí, že tento „jejich“ fond není v parlamentu tak ostře sledován, jako státní rozpočet. Proto bují fondy jako Státní fond kinematografie, Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond životního prostředí, atd. Velmi přesně o tom v jednom z minulých čísel týdeníku *Echo* psala Lenka Zlámalová. Opravdu chtějí všichni, aby byl státní rozpočet jen zbytkovým rozpočtem

(či fondem) a aby všechny ostatní fondy (čili také státní výdaje) rostly bez ohledu na ekonomické výsledky naší země? Asi ano.

Nobelista Stiglitz vyzývá děti, aby chtěly od dnešních lídrů světa „svou budoucnost“. Je to prý pro děti jejich „základní lidské právo“. Děti se mají obracet na soudy, aby si své zájmy zajistily. Když to říká Gréta, tak si ťukáme do čela. Co máme dělat, když to říká nositel Nobelovy ceny?

Ve svém iracionálním myšlení nejsou nositelé tohoto zhoubného myšlení sami. V minulém čísle amerického čtvrtletníku *The International Economy* byl otištěn článek známého amerického levicového ekonoma, nositele Nobelovy ceny za ekonomii, Josepha Stiglitze. Hádával jsem se s ním na nejrůznějších fórech (i písemně), nejčastěji, když jsem ještě jezdil do Davosu. Tam si davoský guru Klaus Schwab naše hádky vychutnával, a proto je dával na program. Stiglitz právě teď vydal článek s názvem „What Debt Problem?“. Buď jaký je problém s dluhem, nebo jaký dluhový problém? Jsem s ním v rozporu v obou verzích překladu.

Levičák Stiglitz posměšně říká, že „konzervativci obvykle dělají velké divadlo z dluhové zátěže, kterou přesouváme na naše děti“. Chce tím evidentně říci, že nekonzervativcům jako je on sám (a spolu s ním Fiala, Rakušan, Jurečka a další) přesouvání dluhů na budoucí generace nevadí. To je samozřejmě absurdní postoj. Ve stejném čísle časopisu je několik článků, které to – nikoli v reakci na Stiglitze – výslovně popírají.

I my víme, že dluhy nemizí ve vzduchu-prázdnu a koneckonců se k tomuto po-

stoji nedávno u nás, také v Echu, explícitně přihlásil i Miroslav Kalousek. Hned to ale znehodnotil výrokem, že teprve dodatečně pochopil, že květnová iniciativa vlády ohledně ozdravného balíčku nikam nevede. Nedovedu si představit, že to nevěděl hned. Fascinující je, co říká Stiglitz: když nebudeme schopni splácet dluh, utrpí „naše reputace“, ale náš „fyzický, lidský a přírodní kapitál zůstane nezměněn“. Naše „celkové bohatství“ se nezmění. To opravdu říká nositel Nobelovy ceny za ekonomii.

Teprve v druhé polovině článku jsem pochopil, o co Stiglitzovi jde. Jde mu o „environmentální dluh“. My prý dlužíme něco životnímu prostředí. Pokud si přejeme, aby se budoucí generace „neopékaly“ (anglicky je tam opravdu slovo roast), pak se musíme zadlužit. Máme prý morální povinnost bojovat proti znečištění životního prostředí, říká pollution, ať to stojí, co to stojí. Mimochodem, pollution s emisími CO₂ nesouvisí. V ekonomii se vede velice jemná, sofistikovaná diskuse o tom, jakou diskontní sazbu používat v klimatologických modelech – jestli běžnou tržní nebo záměrně nižší, jen něco málo nad nulou. Stiglitz navrhuje zcela unikátně zápornou diskontní sazbu, i když Obamova administrativa – ve které Stiglitz působil – navrhovala pro tento účel diskontní sazbu v rozmezí 2,5 až 5 %.

Nobelista Stiglitz vyzývá děti, aby chtěly od dnešních lídrů světa „svou budoucnost“. Je to prý pro děti jejich „základní lidské právo“. Děti se mají obracet na soudy, aby si své zájmy zajistily. Když to říká Gréta, tak si ťukáme do čela. Co máme dělat, když to říká nositel Nobelovy ceny? Ceny nikoli za mír nebo literaturu.

19. září 2023

Falešné vize

ceny bytů jedny z nejvyšších v Evropě. Tak by se dalo pokračovat dlouho.

Neutěšená realita a hrozivé perspektivy vyburcovaly Hospodářskou komoru, aby sepsala svou analýzu situace a vylíčila neradostnou budoucnost. Namísto komplexní, zřetelné a ostré kritiky nekompetentní vládní politiky však reprezentanti českého byznysu zvolili cimrmanovský úkrok stranou a ve spojení s dalšími podnikatelskými svazy a sdruženími diskusí zavedli na sceně debatou o potřebě jakési nové „vize“ pro Českou republiku v její dnešní neradostné situaci.

Na konferenci s názvem „Česko na křižovatce – vize a strategie pro příštích 30 let“, která se konala minulý pátek, si k tomuto tématu pozvali premiéra Fialu. A ten je pře-

svědčil, že na plácání o vizích a strategiích je na rozdíl od kompetentního vládnutí expert. S posluchači se shodl na vizi budoucnosti založené na sebevědomé společnosti, štíhlém a efektivním státu, rozvoji vzdělanosti, strategických investicích do informačních technologiích, jaderné energetiky, čipů, dopravy, lithia, energetické infrastruktury a umělé inteligence. Tak a je to, perfektní vize, neberte to.

Problémem je, že premiér neříká, jak tyto papírové pseudovize uskutečnit, kde, kdy s kým a jak je realizovat. Proč zrovna u nás by měl někdo vyrábět čipy nebo rozvíjet umělou inteligenci, když naše ekonomika dnes stojí na nadnárodních společnostech vyrábějících u nás součástky pro své globální sítě. Český kapitál je dlouhodobě

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Naše země už zase nevkvétá. Na to, aby to zjistil, nemusí být člověk ekonomickým analytikem – jako jediná v Evropě Česká republika dosud nedosáhla předkovidové úrovně HDP, který letos navíc klesne, máme jednu z nejvyšších inflací v Evropě, nejvyšší pokles životní úrovně obyvatelstva, zažili jsme extrémně vysoké ceny energií, o nichž nevíme, za jakých podmínek je budeme dále získávat. Veřejné finance jsou v rozvalu, stejně jako perspektivy zajištění obyvatelstva na stáří, infrastruktura katastrofální,

vlastními vládami diskriminován ve srovnání se zahraničními firmami, ve společnosti s oblibou dehonestován a často vytlačován do zahraničí.

Tváříme se, jako by to měla být vláda, která bude investorem do těchto vysněných módních oborů, ale dobře víme, že to je nesmysl. Vláda by měla vytvářet příznivý rámec pro všechny investory, umožnit, aby pro všechny existovaly příznivé podmínky pro podnikání. Všichni ale přece vidíme, že se u nás děje pravý opak.

Proč zrovna u nás by měl někdo vyrábět čipy nebo rozvíjet umělou inteligenci, když naše ekonomika dnes stojí na nadnárodních společnostech vyrábějících u nás součástky pro své globální sítě.

Pracovní trh je v rozvalu, v jedné z mála klesajících ekonomik v Evropě je nejnižší nezaměstnanost a trvalý nedostatek pracovních sil. Vláda zvyšuje daně a byrokratickou zátěž na všech úrovních. Podnikatelské prostředí je extrémně nestabilní, vládní opatření chronicky chaotická a nepromyšlená. Nové investice u nás dnes téměř nejde realizovat.

Vláda permanentně mluví o školství, ale jeho kvalita neustále klesá. Prioritou je inkluze, požírající desetitisíce zbytečných pracovních sil a miliardy zdrojů, nikoliv kvalitní vzdělávání dětí. Potvrzuje to snaha zrušit známkování, vyřadit vysvědčení, na místo předávání znalostí je prioritou distribuce certifikátů a diplomů o vzdělání. Hlavní je nestresovat žáky a studenty nějakými nároky a požadavky. Uskutečnění našich náročných vizí bude zřejmě zábavnou hrou, myslí si české vlády a podle toho konají.

Ani po třiceti letech se všemi evropskými dotacemi nemá naše země dobudovaný dálniční systém a spojení se všemi sousedy.

Masové vysoké školy vyučující v praxi nepotřebné obory, studenti zvládající vysokoškolská denní studia běžně při celodenním pravidelném zaměstnání. Běžné je studium na vysoké škole, při němž se za celou dobu student nepotká se živým učitelem. To vše je dnešní praxe vzdělanostní dekadence, nikoliv excelence, o níž tak vzletně hovoří dnešní premiér, dřívější ministr školství.

O dopravě a stavebnictví je zbytečné něco říkat. Každý máme vlastní zkušenost. Ani po třiceti letech se všemi evropskými dotacemi nemá naše země dobudovaný dálniční systém a spojení se všemi sousedy. Všichni hovoří o potřebě zkrátit neskutečně komplikovaný a časově neúnosně dlouhý proces povolování staveb. Hlavní příčinou

jeho délky, o níž se ale nehovoří, je praxe neustálého torpédování staveb různými „ekologickými“ a tzv. NIMBY (not in my backyard) spolky a sdruženími a jejich možnost se do nekonečna odvolávat a zdržovat povolovací procesy. Pokud proti tomu vláda nezasáhne, jsou všechny řeči jenom mlácení prázdne slámy. Pro začátek by mohla v době úspor alespoň zrušit veřejné financování ekoteroristických organizací, které ze státního rozpočtu financuje, a umožňuje jim jejich destruktivní aktivity. Pokud alespoň toto není ochotna udělat, není o čem mluvit.

O čem se však neodvažuje mluvit nikdo, ani Hospodářská komora, ani premiér, je to, že hlavní a zcela rozhodující překážkou jakéhokoliv zlepšení je dnešní politika Evropské unie a slepá a servilní poslušnost této vlády vůči jejím krokům, které mají a budou mít na byznys a podnikání v naší zemi i v Evropě zničující dopad. Fanatická

O čem se však neodvažuje mluvit nikdo, ani Hospodářská komora, ani premiér, je to, že hlavní a zcela rozhodující překážkou jakéhokoliv zlepšení je dnešní politika Evropské unie a slepá a servilní poslušnost této vlády vůči jejím krokům.

zelená politika, Green Deal a na něj navazující programy, na ESG založená povinná misalokace zdrojů, raketově rostoucí regulace všech stránek života, to jsou okolnosti, které uskutečnění jakýchkoliv pozitivních vizí zcela vylučují. Premiér Fiala a jeho vláda bez hlesu schvalují všechny nesmysly a hrůzy, které bruselský byrokratický aparát vyprodukuje a pyšní se svou odevzdanou poslušností. V zahraniční politice na zájmy českých firem neberou vůbec žádný ohled a fungují jako předskokani zájmů velmocí bez ohledu na náklady, které to pro český byznys má a bude mít.

A tak do budoucnosti hledíme s pesimistickou nejistotou. Nevíme, odkud a za jaké ceny budeme získávat energie, zatímco iniciativně a poslušně likvidujeme své uhelné hornictví, s jásotem se odřezáváme od tradičních zdrojů ropy a plynu a zoufale hledáme záchranu u Německa, s nímž jsme se svázali pupeční šňůrou, a které je na tom stejně špatně jako my. „Nemocný muž Evropy“ mu dnes mnozí říkají.

V této situaci není reálná vize prosperující fungující země založené na high tech a vzdělání, jak lacině fabuluje náš premiér. Daleko pravděpodobnější je dlouhodobý úpadek postupně se deindustrializující země zoufale čekající, až Němcům a po nich Bruselu dojde, že se svou dosavadní zelenou pokrokářskou politikou směřují k hospodářskému debaklu.

4. září 2023

Daň z mobilu a internetového připojení

Daň z mobilu, daň z notebooku, tabletu nebo daň za internetovou zástrčku, tak by se v nadsázce dal označit vládní návrh na zvýšení tzv. koncesionářských poplatků, čili televizních a rádiových daní, který zároveň rozšiřuje okruh osob, jež by měly zvýšené poplatky v budoucnu hradit, ať už služby státního rozhlasu a televize využívají, či nikoli.

Kdekdo se často ohání antiargumentem, že „žijeme ve 21. století“. Dotyčný, v naprosté většině případů pokrokový člověk držící prst na zběsilém tepu doby, tím má zpravidla na mysli, že některé věci jsou dnes „snad už přežitě“ a že je nepochopitelné, jak může něco „tak zpozdilého ještě dnes existovat“. Čím méně validní argument to je, tím více se užívá. Pomohu si jím pro tenkrát trochu i já.

Dříve možná totiž existovala výmluva, bylo složité někoho vyloučit ze spotřeby dané služby. Ale dnes? V době streamovacích platforem? V době Netflixu a Spotify, v době předplatných na kde co, včetně internetových zpravodajských serverů, opravdu vláda přichází s plošným poplatkem, který chce zároveň doslova vytřískat ještě z většího počtu lidí, aniž by testovala, zda dotyční skutečně služeb využívají?

Kdyby alespoň tu část poplatku směřující na mobilní telefony a notebooky nechali v režimu opravdového předplatného. Zamknout aplikaci nebo přenos na webu není nic složitého. To by bylo přeci fér.

Ono by se ale možná ukázalo něco, co ona plošná televizní daň neukáže. Že leckdo to opravdu už nesleduje a neposlouchá nebo že mu to za ten poplatek už nestojí. A to nemůže navrhovatel dopustit. Záhy by se totiž ozvaly hlasy volající po stejném modelu i v případě standardního televizního vysílání. Džin by byl z láhve venku.

Otázka zní, zda by věnovali politici tolik pozornosti České televizi a Rozhlasu, kdyby tyto instituce stály na jiné straně politického střetu, než stojí dnes. A která, souhrou náhod, prostřednictvím koalice pěti stran drží moc v zemi. Jistěže ne. Vládní koalice si zkrátka našim prostřednictvím, prostřednictvím občanů České republiky, služby těchto institucí předplatila. Aplikace a platební brány k tomu nepotřebuje, stačí jí zákony. O tuhle interpretaci si pětikoalice říká sama.

Filip Šebesta
6. září 2023

Poslední generace

Ladislav Jaki
člen správní rady IVK

Pokud se neudělá něco zásadního proti dosavadním trendům, jsme poslední generací. Další už nepijou, protože nastane konec světa. Nechceme být poslední generací, proto musíme burcovat.

Všichni cítíme, že jde o jistou marketingovou zkratku, o nadsázku, o symboliku. Má v sobě ale racionální jádro. Jsme v jistém bodě zlomu a mnohá data o tom svědčí. Zničující trendy nás dlouho nechávaly chladnými, až mezitím nabyly fatálních a apokalyptických rozměrů. Zažíváme projevy změn už nevratných, nebo můžeme na poslední chvíli ještě něco udělat?

Jsem v tomto smyslu spíše skeptikem. Podle mne jsme již za bodem zlomu a už pojedeme pořád jenom z kopce. Až do pekel. A poslední generací opravdu jsme, a to v mnohých ohledech. Místo burcování je dnes čas už jen na určitou rekapitulaci. Chtělo by se říci testament, ale komu by byl určen, když jsme poslední generací, že.

Ano. To podle všeho jsme. Jsme poslední generací, která umí číst knihy. Která potřebuje číst knihy. Generací, které nestačí po internetu posbírané střípky, ale která si potřebuje otáčet jednu papírovou stránku za druhou.

Jsme poslední generací, která považuje gramatiku za důležitou věc. Poslední generací, jejíž příslušníci se zastydí, když udělají chybu v psaném projevu. Poslední generací, která chce (a mnohým se to i daří) mluvit a psát hezky česky.

Jsme poslední generací, která udrží pozornost déle než dvě minuty, která rozumí mluvenému i psanému projevu, která umí dokončit souvislou větu, která umí vyjádřit myšlenku, jež má začátek a konec i nějaký smysl. Jsme poslední generací, která se dorozumívá prostřednictvím vět a ne pouze citoslovci a halekáním. Nebo možná poslední generací, která se vůbec dorozumívá.

Jsme poslední generací, která ví, že se má dávat ve dveřích přednost starším, že je třeba staršího pustit si sednout, že je nutno staršího pozdravit jako prvního. A že se vůbec má zdravít a přát lidem dobrý den. Že to je krásný vynález a ozdoba dne, takový hezký pozdrav.

Jsme poslední generací, která má potřebu se mezi sebou vídat, mluvit spolu, podat si ruku, vzájemně se obejmout se, dát si pusu, poplácat se po rameni, připít si. Poslední generací, pro kterou slovo „přítel“ znamená blízkého člověka, na kterého je spolehnutí,

kterého máme rádi a který nám pomůže, ne anonymní kdosi někde na fejsbuku.

Jsme poslední generací, pro kterou má slovo sdílení silný a emotivní obsah. Sdílí se osud či utrpení, sdílí se dobré i zlé ve společném životě. Sdílí se úcta ke ctnostem, sdílí se oddanost ideálům. Ne že sdílení znamená si něco za úplatu vypůjčit nebo zrozeslat fotku svého oběda cizím lidem.

*Jsme poslední generací,
která má potřebu se mezi sebou vídat,
mluvit spolu, podat si ruku, vzájemně
se obejmout se, dát si pusu, poplácat
se po rameni, připít si.*

Jsme poslední generací, která má cosi jako obecný společenský přehled. Můžeme se spolu bavit o věcech z dějin nebo zeměpisu a rozumíme si. Umíme zařadit zásadní historické události i velké osobnosti světových dějin.

Že si totéž nařikaly všechny generace? Ale jistě. Že se ale nyní děje něco kvalitativně zásadnějšího než dříve? To je velmi pravděpodobné. Tento týden se na toto téma sešli odborníci na sociometrii, sociologii a na patologické společenské jevy na semináři konaném na půdě Poslanecké sněmovny.

A předkládali data. Citován byl například věhlasný sociální psycholog zabývající se studiem morálky a sociálních emocí Jonathan Haidt. Ten je na základě studia dat z mnoha zemí světa přesvědčen, že dnešní zlomový posun u mladé generace ve schopnostech ohledně vzdělání a chování je reálným a měřitelným jevem.

Jedno z jeho čísel, která na semináři zazněla, bylo, že od roku 2010 se u teenagerů USA, Británie, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu výskyt mentálních depresí zvýšil o 145 procent (dívky) a o 161 procent (chlápci). Haidt to dává do souvislosti s rokem 2012, kdy v jedné ohromné vlně zasáhla moderní svět záplava levných „chytřích“ telefonů, které mohli rodiče najednou běžně kupovat svým dětem.

Průzkumy hovoří, že téměř ihned se ve všech standardizovaných testech skokově snížil IQ u mládeže v mnoha zemích světa. Skokově narostl počet psychických poruch, nastala měřitelná zlomová ztráta pocitu spokojenosti a štěstí u mladých, skokově narostl počet sebepoškození a sebevražd mladých. Jako trpký dovětek zaznělo i konstatování, že každý rok spáchá sebevraždu více lidí, než jich zahyne ve válkách, vraždách a teroristických činech dohromady.

Kupodivu se tyto zlomy v datech objevují zrovna v době, kdy odezněly sociální

dopady velké světové finanční krize z let 2008–2009 a životní úroveň ve zkoumaných zemích zase začala růst. Také platí, že v Evropě míra výskytu sociálně patologických jevů vzrostla výrazněji v zemích severně od Alp (tedy i u nás) než ve Středomoří. Souvisí to s životní úrovní, náboženstvím (protestanti kontra katolíci), nebo způsobem života? Ne, počasi za tím nehledejme, na Severu bylo škaredě vždy a na Jihu hezky, zatímco zde jde o změny posledních deseti let.

Nároky ve školách klesají, zkoušení je přežitkem, vědět něco o světě kolem je zbytečné „to si přece najdu na netu“. Plytkost a povrchnost potřeb, vztahů, cílů, neochota o něco usilovat, něco obětovat, to nejsou nářky dědků a babek na odpis, to jsou data a fakta.

Poslední generace. Jsme poslední generace, která cítí nějakou zodpovědnost. Reálnou, konkrétní, ne fanaticko pseudonáboženskou. Generace, která zná cenu věcí, která se upřímně bojí o své blízké a má o ně starost a chce o ně pečovat.

Nic z toho už tu nebude. Opravdové emoce budou nahrazeny kýčovitou pózou. Mluvení bude nahrazeno blekotáním. Myšlení tupostí. Čtení lajkováním. Práce přiživováním se. Poctivé dílo virtuální náhražkou. Krása vyzývavou obscenitou.

*Opravdové emoce budou nahrazeny
kýčovitou pózou. Mluvení bude
nahrazeno blekotáním. Myšlení
tupostí. Čtení lajkováním. Práce
přiživováním se. Poctivé dílo virtuální
náhražkou. Krása vyzývavou
obsценitou.*

A víte co? Třeba to vůbec není zlá zpráva. Generace před námi by nepřežily bez silných svalů. Lidskou sílu nahradilo nářadí, domácí zvířectvo, mechanizace, automatizace. Atrofování hrubé síly tak nikomu nevadilo. Tedy kromě těch, kterým chybí adrenalin a kteří cítí nutnost zpotit se občas i jinak než na sluníčku.

Tak na co dnes inteligentce, vzdělání, všeobecný přehled, umění komunikace? Nač to v době, kdy to vše za příští generaci zvládnou chytré krabičky? Rozum už nebude třeba, jako už dnes nejsou tolik nutné svaly. Takže je vlastně všechno v pořádku.

Nebo není? Nebo pocit být příslušníkem poslední generace není žádnou výhrou? Pokud se neudělá něco zásadního proti dosavadním trendům, jsme poslední generací. Další už nepijou, protože přijde konec světa.

21. září 2023